

SOSYAL BASKINLIK YÖNELİMİ, TEHDİT ALGISI, GRUPLARARASI TEMAS VE ZENOFOBİK TUTUMLARIN SİYASAL EĞİLİM, ETNİK VE DİNİ KİMLİKLER İLE İLİŞKİSİ*

THE RELATIONSHIP OF SOCIAL DOMINANCE ORIENTATION, THREAT PERCEPTION, INTERGROUP CONTACT AND XENOPHOBIC ATTITUDES AND POLITICAL TENDENCIES, ETHIC AND RELIGIOUS IDENTITIES

Sumeyra SARIDAĞ¹

Prof. Dr. Hamza Bahadır ESER²

ÖZ

Çalışmada, İzmir Konak ilçesinde yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının, geçici koruma statüsündeki Suriyelilere yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, katılımcıların politik eğilimleri, dini ve etnik kimlikleri açısından Suriyelilere yönelik xenofobik tutumları, tehdit algıları, dış grupla kurmuş oldukları temas ve sosyal baskınlık yönelimleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı çalışmada irdelenmiştir. Çalışmada Türkçe geçerlik-güvenilirlik ön çalışmaları yapılmış olan xenofobi ölçeği, sosyal baskınlık yönelimi ölçeği, bütünlük tehdit ölçeği ve sosyal temas ölçeği kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi ve devamında yapılan t testi neticesinde, katılımcılardan Millet İttifakına oy verenlerin xenofobik tutumlarının, sosyal baskınlık-baskınlık yönelimleri ve kültürel tehdit algılarının Cumhuriyet İttifakına oy veren gruba nazaran daha güçlü olduğu görülmüştür. Katılımcılardan Millet İttifakına oy veren grubun temas sıklıklarının ise, Cumhuriyet İttifakına oy veren gruba nazaran daha düşük olduğu görülmüştür. Katılımcılardan etnik kimliğini Türk olarak ifade eden grubun xenofobik tutumları, sosyal baskınlık-baskınlık yönelimleri ile kültürel tehdit algılarının etnik kimliğini Kürt olarak ifade eden gruba nazaran daha güçlü olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcılardan etnik kimliğini Türk olarak ifade eden grubun temas sıklıklarının, etnik kimliğini Kürt olarak ifade eden gruba nazaran daha düşük olduğu görülmüştür. Katılımcıların dini kimlik tercihleri bağlamında xenofobik tutumları, tehdit algıları, dış grupla kurmuş oldukları sosyal temas ve sosyal baskınlık yönelimleri arasında ise anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Xenofobi, Sosyal Baskınlık Yönelimi, Bütünlük Tehdit Teorisi, Sosyal Temas.

JEL Sınıflandırma Kodları: F22, R23, D72, J15, O15.

ABSTRACT

In the study, it is aimed to examine the attitudes of the citizens of the Republic of Turkey living in Izmir Konak district towards Syrians under temporary protection status. In this direction, it is examined whether there is a significant difference between the participants' xenophobic attitudes towards the Syrians, threat perceptions, contact with the Syrians and social dominance orientations in the context of their political tendencies, religious and ethnic identities. In the study, scales made for Turkish validity-reliability pre-studies, are used. As a result of confirmatory factor analysis and subsequent t-test, it is founded that the xenophobic attitudes, social dominance-dominance orientation and cultural threat perceptions of the group voting for the Nation Alliance are stronger than the group voting for the People's Alliance. It is founded that the xenophobic attitudes, social dominance-dominance orientation and cultural threat perceptions of the group expressing their ethnic identity as Turkish among the participants are stronger than the group expressing their ethnic identity as Kurdish. No significant difference is found between the participants' xenophobic attitudes, threat perceptions, social contact with the outgroup and social dominance orientations in the context of their religious identity preferences.

Keywords: Syria, Xenophobia, Social Dominance Orientation, Integrated Threat Theory, Social Contact.

JEL Classification Codes: F22, R23, D72, J15, O15.

* Bu çalışma Hamza Bahadır ESER danışmanlığında Sumeyra SARIDAĞ tarafından hazırlanan ve 11.01.2022 tarihinde savunulan "Gruplararası Temas, Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Xenofobi Arasındaki İlişkiye Algılanan Tehdidin Rolü: İzmir-Konak Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden yararlanarak hazırlanmıştır. Çalışma için Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 116/22 sayılı ve 18.01.2022 tarihli etik kurul onayı alınmıştır.

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Bilim Uzmanı, sumeyragunay9@gmail.com

² Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, bahadireser@sdu.edu.tr

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

The aim of the study is to examine the relations between the political tendencies, religious and ethnic identities and social dominance orientation, perceived threat, social contact and xenophobic attitudes of the citizens of the Republic of Turkey towards the Syrians under temporary protection in Turkey, in the Konak district of Izmir. For this purpose, first of all, xenophobia, integrated threat theory, social contact and social dominance orientation theories are briefly discussed. Afterwards, the data obtained from the field research of the study were analyzed and the research results were discussed by comparing them with the relevant literature. In the study, whether there is a significant difference between the attitudes of individuals towards immigrants according to their political tendencies, whether there is a significant difference between the attitudes towards immigrants from a neighboring country with similar religious preferences according to the religious identities of the members of the host society, and finally, according to the ethnic identities of the individuals. It is aimed to examine whether there is a significant difference between the attitudes listed above.

Design/methodology/approach:

The sample of the study consists of 367 people living in Izmir Konak. In addition to the demographic information form, xenophobia, social dominance orientation, perceived threat and social contact scales, which were adapted into Turkish, were used as data collection tools in the study. The fear based xenophobia scale developed by Veer et al. (2011) was used to measure xenophobic attitudes. Turkish validation study of the scale was developed by Özmete et al. (2018). Social dominance orientation scale, Pratto et al. (1994) was used in the study. Turkish validation of the scale was made by Akbaş (2010). After that study Karaoğlu (2015) revised Akbaş's (2010) adaptation scale and used it in her study. The version adapted by Karaoğlu (2015) was used in the current study. Perceived threat scale, Stephan et al. (1999) to measure perceived realistic and symbolic threats towards the Syrians was used in the study. Karaoğlu (2015) use the scale from Balaban's (2013) study, which she adapted into Turkish in order to measure perceived threats to the outgroup. The adapted version of Karaoğlu (2015) was used in the current study. The social contact scale was developed by Islam and Hewstone (1993) to measure the frequency and quality of contact between different groups. The scale was adapted to Turkish by Akbaş (2010). Face to face survey was conducted in Izmir, Konak.

Findings:

In the study, it was asked which alliance (Millet Alliance-Cumhur Alliance) they voted for in the last local elections (March 31, 2019) (See Table 3). A t test was used to see if there was a significant difference between the groups. Statistically in all variables between groups (for xenophobia, $p=.000 < 0.05$, for social dominance-orientation $p=.003 < 0.05$, for perception of cultural threat, $p=.000 < 0.05$, frequency of contact for, $p=.000 < 0.05$) significant differences were found. It was observed that the cultural threat perceptions of the group that voted for the Nation Alliance were stronger than the group that voted for the People's Alliance, and the contact frequency of the group that voted for the Nation Alliance was lower than the group that voted for the People's Alliance. In the study, the participants were asked about their ethnic identity (See Table 1). 70.7% of the participants expressed themselves as Turkish and 23.9% as Kurdish. These two groups constitute 94.6% of the participants. Other groups were not included in the analysis because their frequencies were low (Arab:1, Armenian:1, Laz:5, Circassian:7, Greek:5). By using the t test, it was examined whether there was a significant difference between the two groups; The xenophobic attitudes, social dominance orientation and threat perceptions of the group expressing their ethnic identity as Turkish were higher than those of the group expressing their ethnic identity as Kurds. The group expressing their ethnic identity as Kurds had much contact with the Syrians than Turkish participants. Finally, in the study, the participants were asked how they defined their religious identity (See Table 1). 90.9% of the participants expressed their religious identity as Sunni (318 people), 6.3% as Alevi (22 people). Other groups were not included in the analysis because their frequency frequency (Jew: 8, Christian: 1, Atheist: 1) was low. By using the t test, it was examined whether there was a significant difference between the two most preferred groups, and it was observed that there was no statistically significant difference between the averages of the attitudes that were the subject of the research.

Conclusion and Discussion:

Turkey is the country that hosts the highest number of Syrians (forced to immigrate from their country). Since 2011, citizens of the Republic of Turkey interact with approximately 3.8 million Syrians under temporary protection. The socio-economic situation in Turkey determines the perceptions and attitudes towards Syrians. When the current Turkish literature is examined in detail; It is possible to state that it is necessary to conduct more researches that deal with xenophobic attitudes towards Syrians under temporary protection, threat perceptions, social dominance orientation of the host society and contact with Syrians, with an interdisciplinary approach and a multi-level approach. It should be emphasized that; xenophobic attitudes constitute one of the highest threat reserves against immigrants. Xenophobia is a universal phenomenon that feeds on negative prejudices. Xenophobia is the antipathy towards the "other". Contact is vital to increase intergroup sympathy. If not prevented, xenophobia has the potential to cause conflict between groups. This situation involves serious risks in terms of maintaining social peace. In the study, it was observed that there were significant differences between social dominance orientation, perceived threat, social contact and xenophobic attitudes according to the political tendencies and ethnic identities of the participants. No significant difference was found between the participants' xenophobic attitudes, threat perceptions, contact with the outgroup and social dominance orientations in the context of their religious identity preferences.

1. GİRİŞ

Suriye’de, 15 Mart 2011 yılında başlayan rejim karşıtı gösteriler kısa zamanda çok ciddi boyutta çatışmalara ve sonrasında ülkede bir iç savaşa dönüşmesiyle beraber, Suriye’ye sınırı olan ülkelere doğru dramatik bir insan hareketliliği gerçekleşmiştir. Türkiye jeopolitik konumundan dolayı dünyada en çok Suriyeli barındıran ülke durumundadır. Ülkemize göç eden ve kayıt altına alınmış geçici koruma altındaki toplam Suriyeli sayısı, Mayıs 2023 tarihli verileri ile göre 3.388.698 kişidir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Bu göçmenlerin ciddi bir kısmı Suriye sınırındaki şehirlerde (Hatay, Gaziantep ve Urfa) ve İstanbul, İzmir, Ankara ve Bursa gibi büyükşehirlerde yaşamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Cenevre Sözleşmesi’ni kısmen onaylaması nedeniyle, yerinden edilmiş Suriyelilere resmi mülteci statüsü vermemekte, bunun yerine onları “geçici koruma statüsü” altına alarak Suriyelilerin göç süreçlerini yönetmektedir. Bu statü sayesinde, Suriyelilere sağlık, eğitim gibi birtakım hizmetlere erişim imkânı sağlanmıştır.

Kişinin kendisini bir parçası olarak gördüğü grup onun iç grubu, bu grubun üyesi olarak görmedikleri grup ise dış grup olarak nitelenebilir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2017, s. 264). Yukarıda da ifade edildiği üzere geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin büyük bölümü Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile birlikte yaşamaktadırlar. Bu durum iki farklı grubun bir arada yaşaması olarak da nitelenebilir. Bu noktadan hareketle söz konusu gruplararası ilişkinin niteliği bu birliktelik üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, ev sahibi toplum (iç grup) ve göçmenlerin (dış grup) karşılıklı tutumları, gruplararası ilişkileri doğrudan etkilemektedir. Çalışmada İzmir Konak özelinde ev sahibi toplum üyelerinin, geçici koruma statüsündeki Suriyelilere yönelik olumsuz önyargıları üzerinde etkili olan tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışmada, katılımcıların dış gruba yönelik xenofobik tutumları, tehdit algıları, dış grupla kurmuş oldukları temasın niteliği ve niceliği ve sosyal baskınlık yönelimlerinde, politik eğilimleri, dini kimlikleri, etnik kimlikleri açısından bir fark olup olmadığı ele alınacaktır. Aşağıda öncelikle teorik bir çerçeve çizilecek sonrasında çalışma bulguları paylaşılarak sonuç kısmında tartışılacaktır.

2. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

Bu başlık altında çalışmanın fark analizlerinde kullanılan değişkenler teorik olarak ele alınacaktır. Bu bağlamda öncelikle, bireyin gruplararası hiyerarşiyi merkeze alarak kendi iç grubunu diğer gruplardan üstün görmesi olarak özetlenebilecek sosyal baskınlık yöneliminden kısaca değinilecek, devamında gruplararası rekabet neticesinde bireyin dış grup ya da grupları tehdit olarak algılaması durumunu irdeleyen bütünleşik tehdit teorisi ele alınacaktır. Sonrasında gruplararası temas ve xenofobi açıklanarak çalışmanın uygulama kısmına geçilecektir.

Pratto (1999, s. 216), sosyal baskınlık teorisinin sembolik ve kültürel çerçevesinin, belirli bir bağlamda eşitsizliği veya eşitliği haklı çıkaran herhangi bir inanca verilen desteğin, sosyal baskınlık yönelimi ile ilişkili olması gerektiğini vurgular. Başka bir deyişle, önemli olan ideolojilerin belirli bağlamları olduğu değil, güç ve gruplararası ilişkiler açısından anlamları olduğunu belirtir. Sosyal baskınlık teorisi grup temelli hiyerarşilerin hem bireysel hem de yapısal faktörlerine odaklanır. Sidanius vd. (2004, s. 846), sosyal baskınlık teorisi aracılığıyla, toplumların neden gruplar arasında hiyerarşiler inşa ederek örgütlendikleri sorusu ile ilgilenmiştir. Toplumlar; yönetim biçimine, dini yapılarına, sosyo-ekonomik yapılarına bakılmaksızın, en az bir grubun daha güçlü bir sosyal konuma sahip olduğu, diğerlerinin aşağıda olduğu bir yapı sergilerler (Pratto vd., 2006, s. 272). Ayrıca yüksek düzeyde sosyal baskınlık yönelimine sahip insanların dış gruba karşı daha ayrımcı oldukları görülmektedir (Pratto vd., 1994, s. 757).

Bütünleşik tehdit teorisine öncülük eden çalışmalar incelendiğinde, dış gruba yönelik önyargıların üzerine konumlandırıldığı tehdit algıları gerçekçi ve sembolik tehditler, dış gruba yönelik kaygılar ile olumsuz kalıp yargılar olarak sayılabilir (Stephan vd., 1999, s. 2222; Stephan vd., 2000a, s. 25). Gruplararası tehdit algılarının şekillenmesinde ise daha çok gerçekçi ve sembolik tehditlerin öne çıktığı görülmektedir. Gerçekçi tehditler, iç grubun siyasal pozisyonuna, ekonomik kazanımlarına veya refah seviyesine yönelik (daha çok somut) tehdit algılarından oluşurken; iç grubun değer yargıları, kültürel değerleri, dini felsefi vb. inançlarına yönelik (daha çok soyut) tehdit algıları ise sembolik tehditleri oluşturur (Rios vd., 2018, s. 213; Stephan vd., 1999, s. 2222). Göç alan toplumlar için gerçekçi tehditler, istihdam olanakları için rekabet, suç oranlarındaki artış ve toplum içinde uyuşturucu vb. kullanımı ile ilgili endişeler, yoksulların bakımı ve diğer hizmetlerin sağlanması, okulların eğitim kalitesinin düşürülmesi gibi hususlara ilişkin kaygılardan oluşurken, göçmenler için ise ayrımcılığa uğrama, emek sömürüsü, eksik ücretlendirilme, yoksulluk, sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan aksaklıklar, göç idareleri/bürokrasisi ile yaşanan sorunlar ve bölge sakinleri tarafından sergilenmesi muhtemel şiddet ve kötü

muamele şeklinde sayılabilir (Stephan, 2012, s. 34). Özellikle ev sahibi toplum üyeleri, politik-ekonomik güçlerini dış grup yüzünden kaybedebileceklerine, hali hazırdaki refah seviyesine ilişkin birtakım kazanımlarını yitirebileceklerine ilişkin endişeler taşıyor olabilirler (Stephan vd., 2000a, s. 25). Sembolik tehditler ise öncelikle ahlak, değer yargıları, kültürel standartlar, inanç ve tutumlarda algılanan grup farklılıklarını içerir. Sembolik tehditler, iç grubun dünyayı okuma, anlamlandırma şekline yönelik algıladıkları tehditlerdir. Bu tehdit algıları, kısmen, iç grubun kendi değerler sisteminin ahlaki açıdan sorgulanamaz diğer bir ifade ile mutlak doğru olduğuna inanmasından beslenir (Stephan vd., 2000a, s. 25).

Pettigrew (1998)'in gruplararası temas kuramı Allport'un (1954) geliştirmiş olduğu sosyal temas kuramının devamı niteliğindedir. Gruplararası temasın nitelik ve niceliğinin düşük olması karşılıklı önyargılar geliştirilmesi riskini ortaya çıkarır. Önyargı, sıradan bir yanılığdan farklı olarak, yeni bilgi/kanıtlar edinilmesi ile sahibinin onu yeniden değerlendirmesine (değiştirmesi/terk etmesi) karşı dirençli tutumlardır. Bireyler önyargıya meyillidir. Bu eğilim bireyin doğal bir refleks haline getirdiği, genellemeler ve kategoriler oluşturma yolu ile dünyayı basitleştirme arayışından beslenir. (Allport, 1954, s. 27). Allport önyargıların ortadan kaldırılmasına yönelik olarak grupların ortak hedefleri olması, çıkar tanımlarının birbirine yakın olması, ortak insani değerlerde birleşmesi, gruplararası statü farklılıklarının en aza indirilmesi, ortadan kaldırılması ve bu sayılanların üzerinde anlaşmış kanun, gelenek gibi düzenlemeler ile kurumsallaşması şeklinde dört koşul öngörür (Allport, 1954, s. 281). Bu dört koşulun ortaya konma yoğunluğu temas niteliği, gruplar arasındaki (farklı formlarda sergilenen) etkileşimin sıklığı ise temas sıklığı olarak ifade edilebilir (Islam ve Hewstone, 1993, s. 700).

Hjerm (1998, s. 335), zenofobiye maruz kalan bireylerin veya grupların aşağılanması tüm dünyadaki günlük yaşamın bir parçası olduğunu, zenofobik tutumlarının yeni olmadığını, ırkçı eylemler ve zenofobik davranışlar arasında bir benzeşme olmamasına rağmen, zenofobinin sorunlu bir duygu hali olduğunu belirtmiştir. Ayrıca hem açık ırkçı eylemlerin hem de toplumun söyleminde gizlenmiş dışlama biçimlerinin temelinde zenofobinin yattığını vurgular (Hjerm, 1998, s. 335). Yakushko (2009, s. 43) zenofobiyi, göçmenlere ve yabancı olarak algılananlara karşı duygusal, düşünsel ve davranışsal bir ön yargısal tutum biçimi olarak tanımlamıştır. Zenofobi, ırkçılık, milliyetçilik ve etnosentrizm gibi diğer kavramlarla karıştırılsa da özünde, "yabancılardan derin bir şekilde hoşnutsuzluk" duyma anlamına gelmektedir (McDonald ve Jacobs, 2005, s. 295). Master ve Le Roy (2000, s. 425-426), zenofobiyi "ulus-devlet" üzerinden tanımlamaya çalışmışlardır. Yazarlar, zenofobik bireyler için ulus devletin inşasının, kendi kültürlerini, onları çevreleyen kültürlerden ayırarak diğer kültürlerin yozlaştırıcı etkilerinden koruduğuna inandıklarını vurguladıktan sonra; zenofobik bireylerin ulusun ve kültürün bir siyasi kurum tarafından korunacağını hissederlerse, zenofobik tutumların azalacağını, ulus devletin egemenliği tehdit edilirse, ulus ve kültür için algılanan tehlikeye tepki olarak zenofobinin artabileceğini ifade etmişlerdir.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırma Örneklemi

Türkiye'nin en kalabalık üçüncü metropolü olan İzmir'de, 7 Nisan 2022 itibarıyla kayıtlı 149.804 Suriyeli ikamet etmektedir. İzmir'in Konak ilçesi istihdam olanakları, ev kiralalarının (görece) uygun olması, şehir merkezine, kamu ve özel hizmetlere ulaşım açısından merkezi bir konumda olması gibi nedenlerden ötürü yoğun bir Suriyeli nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Bu sebeplerden ötürü, Konak ilçesi araştırma uzayı olarak seçilmiştir. Çalışmanın örneklemi 367 kişiden oluşmaktadır (Bryman ve Cramer, 2001; Büyüköztürk vd., 2013). Çalışma için Süleyman Demirel Üniversitesi Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır (Tarih: 18.01.2022 ve Sayı: 116/22). Anketler Konak ilçe merkezinde basit tesadüfi yöntemle seçilmiş, gönüllü katılımcılar ile yüz yüze yapılmıştır. Ölçeklerden elde edilen veriler sayısal hale getirilerek, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ve LISREL (linear structural relations) programları aracılığıyla incelenmiştir.

3.2. Veri Toplama Araçları

Zenofobik tutumları ölçmek için çalışmada Veer vd. (2011) tarafından geliştirilen korku temelli yabancı düşmanlığı ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerliliği Özmete vd. (2018) tarafından yapılmış olup çalışmada bu çalışma kullanılmıştır. Sosyal baskınlık yönelim ölçeği, Pratto vd. (1994) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerliliği Akbaş (2010) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmanın ardından Karaoğlu (2015), Akbaş'ın (2010) uyarılma ölçeğini revize ederek kendi çalışmasında kullanmıştır. Araştırmada, Karaoğlu (2015) tarafından uyarılan versiyon kullanılmıştır. Algılanan tehdit ölçeği, Stephan ve ark. (1999) tarafından geliştirilmiştir. Çalışmasında Suriyelilere yönelik algılanan gerçekçi ve sembolik tehditleri ölçmek için kullanılan ölçek daha önce

Balaban (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve sonrasında Karaoğlu (2015) tarafından kullanılmıştır. Ölçek araştırmada, Karaoğlu'nun (2015) çalışmasındaki şekliyle kullanılmıştır. Sosyal temas ölçeği, farklı gruplar arasındaki temasın sıklığını ve kalitesini ölçmek için Islam ve Hewstone (1993) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek Türkçe'ye Akbaş (2010) tarafından uyarlanmıştır. Araştırmada Akbaş'ın uyarlama çalışmasından faydalanılmıştır. Araştırma İzmir Konak'ta yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

Çalışmada, öncelikle tanımlayıcı istatistikler belirtilmiş ardından normallik testi ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Araştırma değişkenlerinin çarpıklık ve basıklık değerleri ± 2 arasında olduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği bulunmuştur (George ve Mallery, 2010). Bu doğrultuda (iki) grupların karşılaştırılmasında, doğrusal hipotez testlerinden t testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Katılımcı Bilgileri

Katılımcılarının (152 kişi) %41,6'sı kadın, (214 kişi) %58,5 erkektir. 1 katılımcı cinsiyetini belirtmemiştir. Katılımcıların %6,9'u (25 kişi) okuryazar, %7,7'si (28 kişi) ilkökul mezunu, %18,8'i (68 kişi) ortaokul mezunu, %32'si (116 kişi) lise, %26,8'i (97 kişi) lisans mezunu olup, %5'i (18 kişi) yüksek lisans ve son olarak %2,8'i (10 kişi) doktora derecesine sahiptir. Katılımcıların %1,4'ü (5 kişi) 0-750 Türk Lirası arası, %2,3'ü (8 kişi) 751-1500 Türk Lirası arası, %7,9'u (28 kişi) 1501-2500 Türk Lirası arası, %22,4'ü (79 kişi) 2501-3500 Türk Lirası arası, %29,7'si (105 kişi) 3501-5000 Türk Lirası, %15,9'u (56 kişi) 5001-6500 Türk Lirası, %11,3'ü (40 kişi) 6501-8000 Türk Lirası ve %9,1'i (32 kişi) 8001 Türk Lirası ve üstü gelir elde ettiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların "Suriyeli eşiniz, dostunuz veya akrabanız var mı?" sorusuna katılımcıların %11,3'ü (41 kişi) evet, %88,7'si (323 kişi) hayır cevabını vermiştir. "Siz ve tanıdıklarınız arasında Suriye'deki çatışmalardan doğrudan etkilenenler var mı?" sorusuna katılımcıların %15,3'ü (56 kişi) evet, %84,7'si (309 kişi) hayır cevabını vermiştir. Katılımcıların %70,7'si kendisini Türk, %23,9'u Kürt etnik kimliği ile ifade etmiştir. Katılımcıların %94,6'sını bu iki grup oluşturmaktadır (İki grup arasındaki fark analizlerine aşağıda bulgular kısmında ayrıca değinilecektir). Katılımcıların %90,9'u dini kimliğini Sünni, %6,3'ü Alevi olarak ifade etmiştir. Katılımcılardan 8 kişi Musevi, 1 kişi Hristiyan ve 1 kişi de ateist olduğunu ifade etmiştir (En çok tercih edilen iki dini kimlik olan, Sünni ve Alevi grup arasındaki fark analizlerine aşağıda bulgular kısmında ayrıca değinilecektir). Katılımcıların %67,3'ü (210 kişi) yerel seçimlerde Millet İttifakına, %32,7'si (102 kişi) Cumhuriyet İttifakı'na oy verdiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 1. Demografik Değişkenler

Demografik değişkenler	N	Yüzde (%)	
Cinsiyet	Erkek	214	58,5
	Kadın	152	41,6
	Toplam	366	100,0
Eğitim Durumu	Okur-yazar	25	6,9
	İlkokul	28	7,7
	Ortaokul	68	18,8
	Lise	116	32,0
	Lisans	97	26,8
	Yüksek Lisans	18	5,0
	Doktora	10	2,8
	Toplam	362	100,0
	Suriyeli Eşiniz, Dostunuz veya Akrabanız Var Mı?	Evet	41
Hayır		323	88,7
Toplam		364	100,0

Demografik değişkenler		N	Yüzde (%)
Siz ve Tanıdıklarınız Arasında Suriye'deki Çatışmalardan Doğrudan Etkilenenler Var Mı?	Evet	56	15,3
	Hayır	309	84,7
	Toplam	365	100,0
Etnik Kimliğinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Türk	251	70,7
	Kürt	85	23,9
	Arap	1	,3
	Ermeni	1	,3
	Laz	5	1,4
	Çerkez	7	2,0
	Rum	5	1,4
	Toplam	355	100,0
Dini Kimliğinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Sünni	318	90,9
	Alevi	22	6,3
	Ateist	1	,3
	Hristiyan	1	,3
	Musevi	8	2,3
	Toplam	350	100,0
Geçtiğimiz Yerel Seçimde Hangi İttifaka Oy Verdiniz?	Millet İttifakı	210	67,3
	Cumhur İttifakı	102	32,7
	Toplam	312	100,0
Evinize Giren Ortalama Aylık Gelir Miktarını Belirtiniz? Yaklaşık Olarak: (TL)	0-750	5	1,4
	751-1500	8	2,3
	1501-2500	28	7,9
	2501-3500	79	22,4
	3501-5000	105	29,7
	5001-6500	56	15,9
	6501-8000	40	11,3
	8001 ve üzeri	32	9,1
	Toplam	353	100,0
Yaşınız	18-25	91	24,9
	26-35	95	26,0
	36-45	74	20,2
	46-55	52	14,2
	55+	54	14,8
	Toplam	366	100,0

4.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Çalışmada fark analizlerinde kullanılan değişkenlerine yönelik doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda elde edilen uyum değerleri aşağıdadır:

Tablo 2. Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum Değerleri

Değişkenler	χ^2/df	GFI	CFI	p	RMSEA
1.Zenofobi	3.67	.93	.97	.001	.07
2.K. Tehdit Algısı	4.16	.90	.94	.001	.08
3.Temas Sıklığı	2.41	.93	.98	.001	.06
4. Sosyal Bask.-Bask.	3.36	.90	.97	.001	.08
Kabul edilebilir uyum*	≤ 5	>0.85	>0.90	.001	<0.08
İyi uyum *	≤ 3	>0.90	>0.97	.001	<0.05

Kaynak: (Jöreskog ve Söbom, 1993; Kline, 1998).

Değişkenlerin RMSEA değerlerinin 0,8'den küçük olduğunda iyi bir uyumun olduğunu, GFI değerinin 0,90'dan büyük olması kabul edilebilir bir uyumun olduğunu, CFI değerinin 0,90'dan büyük olması iyi bir uyum olduğunu ve χ^2/df değerlerinin kabul edilebilir değerin (0,5) altında olduğu için yine kabul edilebilir bir uyum olduğunu göstermektedir (Jöreskog ve Söbom, 1993; Kline, 1998).

4.3. Gruplararası Fark Analizleri

Gruplar arasında çalışma değişkenlerine göre anlamlı fark olup olmadığına ilişkin test sonuçları aşağıda verilmiştir.

Çalışmada son yerel seçimlerde (31 Mart 2019) hangi (Millet İttifakı-Cumhur İttifakı) ittifaka oy verdikleri sorulmuştur (Bkz. Tablo 3). Gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığına t testi yapılmak suretiyle bakılmıştır. Gruplar arasında tüm değişkenlerde istatistiksel olarak (zenofobi için, $p=,000 < 0,05$, sosyal baskınlık-baskınlık yönelimi için $p=,003 < 0,05$, kültürel tehdit algısı için, $p=,000 < 0,05$, temas sıklığı için, $p=,000 < 0,05$) anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Tablo 3. Geçtiğimiz Yerel Seçimde Hangi İttifaka Oy Verdiniz?

Ölçekler		N	Ort.	Standart Sap.	F	t	p
Zenofobi	Millet İttifakı	210	5,0231	1,09737	74,684	9,294	,000
	Cumhur İttifakı	102	3,5298	1,71684			
Sosyal Baskınlık-Baskınlık Yönelimi	Millet İttifakı	210	2,5553	1,71599	29,313	2,998	,003
	Cumhur İttifakı	102	1,9732	1,36146			
Kültürel Tehdit Algısı	Millet İttifakı	210	4,0369	1,26286	6,755	4,145	,000
	Cumhur İttifakı	102	3,3806	1,40865			
Temas Sıklığı	Millet İttifakı	210	1,6867	1,32712	59,350	-6,475	,000
	Cumhur İttifakı	102	2,9809	2,18488			

Katılımcılardan Millet İttifakına oy veren grubun (ortalama: 5,0231) zenofobik tutumlarının Cumhur İttifakına oy veren gruba (ortalama: 3,5298) nazaran daha güçlü olduğu görülmüştür. Katılımcılardan Millet İttifakına oy veren grubun (ortalama: 2,5553) sosyal baskınlık-baskınlık yönelimlerinin, Cumhur İttifakına oy veren gruba (ortalama: 1,9732) nazaran daha güçlü olduğu görülmüştür. Katılımcılardan Millet İttifakına oy veren grubun (ortalama: 4,0369) kültürel tehdit algılarının, Cumhur İttifakına oy veren gruba (ortalama: 3,3806) nazaran daha güçlü olduğu görülmüştür. Son olarak, katılımcılardan Millet İttifakına oy veren grubun (ortalama: 1,6867) temas sıklıklarının ise, Cumhur İttifakına oy veren gruba (ortalama: 2,9809) nazaran daha düşük olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 3).

Çalışmada katılımcılara etnik kimlikleri sorulmuştur (Bkz. Tablo 4). Katılımcıların %70,7'si kendisini Türk, %23,9'u Kürt etnik kimliği ile ifade etmiştir. Katılımcıların %94,6'sını bu iki grup oluşturmaktadır. Diğer grupların frekans sıklıkları düşük olduğu (Arap:1, Ermeni:1, Laz:5, Çerkez:7, Rum:5) için analize dâhil edilmemişlerdir. T testi yapılmak suretiyle, en çok tercih edilen iki grup arasında anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıda incelenmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Etnik Kimliklerine Göre Tutumları Arasındaki Farklar

Ölçekler	Etnik kimlik	N	Ort.	Standart Sap.	F	t	p
Zenofobi	Türk	251	4,8198	1,28161	34,649	6,680	,000
	Kürt	85	3,6354	1,74591			
Sos. Bask.-Baskınlık Yönelimi	Türk	251	2,5532	1,67336	9,215	2,395	,017
	Kürt	85	2,0637	1,48653			
Kültürel Tehdit Algısı	Türk	250	3,9823	1,25448	14,693	4,298	,000
	Kürt	84	3,2685	1,48879			
Temas Sıklığı	Türk	250	1,6973	1,35572	82,690	-8,179	,000
	Kürt	85	3,4135	2,37183			

Gruplar arasında tüm değişkenlerde (zenofobi için, $p=,000 < 0,05$, sosyal baskınlık-baskınlık yönelimi için $p=,017 < 0,05$, kültürel tehdit algısı için, $p=,000 < 0,05$, temas sıklığı için, $p=,000 < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Katılımcılardan etnik kimliğini Türk olarak ifade eden grubun (ortalama: 4,8198) zenofobik tutumlarının etnik kimliğini Kürt olarak ifade eden gruba (ortalama: 3,6354) nazaran daha güçlü olduğu görülmüştür. Katılımcılardan etnik kimliğini Türk olarak ifade eden grubun (ortalama: 2,5532) sosyal baskınlık-baskınlık yönelimlerinin, etnik kimliğini Kürt olarak ifade eden gruba (ortalama: 2,0637) nazaran daha güçlü olduğu görülmüştür. Katılımcılardan etnik kimliğini Türk olarak ifade eden grubun (ortalama: 3,9823) kültürel tehdit algılarının, etnik kimliğini Kürt olarak ifade eden gruba (ortalama: 3,2685) nazaran daha güçlü olduğu görülmüştür. Son olarak, katılımcılardan etnik kimliğini Türk olarak ifade eden grubun (ortalama: 1,6973) temas sıklıklarının, etnik kimliğini Kürt olarak ifade eden gruba (ortalama: 3,4135) nazaran daha düşük olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 4).

Çalışmada katılımcılara dini kimliklerini nasıl tanımladıkları sorulmuştur (Bkz. Tablo 5). Katılımcıların %90,9'u dini kimliğini Sünni (318 kişi), %6,3'ü Alevi (22 kişi) olarak ifade etmiştir. Diğer gruplar frekans sıklıkları (Musevi:8, Hristiyan:1, Ateist:1) düşük olduğu için analize dâhil edilmemiştir. T testi yapılmak suretiyle, en çok tercih edilen iki grup arasında anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıda incelenmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Dini Kimliklerine Göre Tutumları Arasındaki Farklar

Ölçekler	Dini Kimlik	N	Ort.	Standart Sap.	F	t	p
Zenofobi	Sünni	318	4,4952	1,51171	12,482	-1,931	,054
	Alevi	22	5,1281	1,04547			
Sosyal Bask.-Bask. Yönelimi	Sünni	318	2,4001	1,63705	,166	-,908	,364
	Alevi	22	2,7289	1,70820			
Kültürel Tehdit Algısı	Sünni	317	3,8262	1,31660	1,881	-1,543	,124
	Alevi	22	4,2727	1,24602			
Temas Sıklığı	Sünni	318	2,0755	1,75612	,405	-,024	,981
	Alevi	22	2,0848	1,59711			

Katılımcıların dini kimlik tercihlerine göre, araştırma konusu olan tutumlarının ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı (zenofobi için, $p=,054 > 0,05$, sosyal baskınlık-baskınlık yönelimi için $p=,364 > 0,05$, kültürel tehdit algısı için, $p=,124 > 0,05$, temas sıklığı için, $p=,981 > 0,05$) bir farklılık olmadığı görülmüştür.

5. SONUÇ

Türkiye (ülkesinden göç etmiş/göçe zorlanmış) sayıca en fazla Suriyeliyi barındıran ülke konumundadır. 2011 yılından bu yana Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, yaklaşık 3,4 milyon geçici koruma kapsamındaki Suriyeli ile etkileşim halindedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durum Suriyelilere yönelik algı ve tutumları belirlemektedir. Hâlihazırdaki Türkçe alanyazın detaylı bir şekilde incelendiğinde; gruplararası hiyerarşiyi meşrulaştıran sosyal baskınlık yönelimine ilişkin tutumları, Suriyelilere yönelik zenofobik tutumları, Suriyeliler

ile kurulan ya da kurulmayan temasın nitelik ve niceliğini ve Suriyelilere yönelik tehdit algılarını, disiplinler arası bir yönelim ve çok katmanlı bir yaklaşımla ele alan araştırmaların sayısının artmasının bir gereklilik olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu bakış açısıyla, çalışmanın temel amacı Türkiye'deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere tutumların oluşumunda belirleyici olduğu düşünülen faktörlerden bazılarını inceleyerek sosyoloji, psikoloji ve kamu yönetimi gibi doğrudan toplumu konu olan farklı disiplinler için veri üretmektir.

Çalışmada son yerel seçimlerde katılımcılara (31 Mart 2019) hangi (Millet İttifakı-Cumhur İttifakı) ittifaka oy verdikleri sorulmuştur. Katılımcılardan Millet İttifakına oy veren grubun xenofobik tutumlarının, sosyal baskınlık yönelimlerinin ve kültürel tehdit algılarının Cumhur İttifakına oy veren gruba nazaran daha güçlü olduğu; katılımcılardan Millet İttifakına oy veren grubun temas sıklıklarının ise, Cumhur İttifakına oy veren gruba nazaran daha düşük olduğu görülmüştür. Alanda bu bulguyu anlamlı kılan siyasal bileşenleri irdeleyen birçok çalışma yapılmıştır. Örneğin, Erdoğan (2018, s. 81), Suriyeliler üzerine yaptığı araştırmada “Suriyelilerin Siyasal Hakları İle İlgili Nasıl Bir Düzenleme Yapılmalıdır?” sorusuna Adalet ve Kalkınma Partisi’ni desteklediğini ifade eden katılımcıların %77,2’si, Cumhuriyet Halk Partisi’ni desteklediğini ifade eden katılımcıların %96,4’ü, Milliyetçi Hareket Partisi’ni desteklediğini ifade eden katılımcıların %95,9’u ve Halkların Demokratik Partisi’ni desteklediklerini ifade eden katılımcıların ise %92,2’si “Hiçbir siyasal hak verilmemelidir” şeklinde ifade etmiştir. Aynı araştırmada Adalet ve Kalkınma Partisi’ni desteklediğini ifade eden katılımcıların %69’u, Cumhuriyet Halk Partisi’ni desteklediğini ifade eden katılımcıların %85,8’i, Milliyetçi Hareket Partisi’ni desteklediğini ifade eden katılımcıların %88,6’sı ve Halkların Demokratik Partisi’ni desteklediklerini ifade eden katılımcıların ise %73,3’ü Suriyeli sığınmacılarla ilişkili olan “Hiçbiri Vatandaşlığa alınmamalı” cümlesini onaylamıştır (Erdoğan, 2018, s. 83).

Benzer şekilde Getmansky vd. (2018, s. 492), yerel halkın geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere çok fazla karşı karşıya geldiğini, yerel halkın partizan kimliğinin Suriyelilere karşı tutumunu şekillendirebileceğini, özellikle Ak Parti destekçilerinin göçmenleri bir tehdit olarak görme olasılığının daha düşük olduğunu ortaya koymuşlardır. Bandır (2020, s. 67), Türk halkının Türkiye’de ikamet eden Suriyelilere yönelik algısını ölçtüğü çalışmasında Millet İttifakı seçmenlerinin, Cumhur İttifakının seçmenlerinden daha olumsuz tutum ve önyargı geliştirdiğini ve ayrımcı görüşlere daha çok yöneldiğini ortaya koymuştur. Çalışmada, Cumhur İttifakı seçmenlerinin, mültecilerin varlığı ya da kabulü konusunda çok daha olumlu bir tavır sergiledikleri, çok küçük bir kısmının Türkiye’nin güvenlik durumu konusunda kaygı duydukları, Millet İttifakı seçmenlerinin Türkiye’nin laik karakterine karşı olası bir tehdit olarak Suriyelilerin varlığı konusunda daha güçlü güvenlik endişelerini dile getirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Oytun ve Gündoğar (2015), Suriye’den Türkiye’ye göç sürecinin başından itibaren Suriyelilerin Türkiye’deki politik gündeme etki ettiğini, ev sahibi toplum ile yaşanan gerilimin, güvenlik kaygısı ve siyasi kutuplaşma yarattığını, Türkiye’deki siyasi ortamın Suriyelilere karşı bakış açısını etkileyen faktörlerden biri olduğunu belirtmiştir. Oytun ve Gündoğar’a göre (2015, s. 19), siyasi tercihler bazı durumlarda Suriyelilere yönelik daha ılımlı yaklaşmayı desteklerken, bazı durumlarda ise (Suriyelilerle doğrudan temas etmeseler dahi) politik bir tepki ortaya çıkarabilmektedir. Bu açıdan Suriyeliler meselesinin siyasi kutuplaşmayı besleyen bir unsur olduğunu ifade etmek mümkündür. İktidar geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin durumunu ve uyumlarını ele alan çalışmalar yapmakla beraber uygun şartların meydana gelmesi durumunda Suriyelilerin kendi ülkelerine geri dönmelerini savunmaktadır. Muhalefet ise Suriyeliler konusunu, özellikle seçim zamanlarında bir problem ve çıkmaz olarak gündeme getirmektedir (Kaya ve Çolakoğlu, 2020, s. 605). Benzer şekilde, Arslan vd. (2021, s. 119-120) çalışmalarında, Adalet ve Kalkınma Partisi’nin siyasi söylemlerinde geçici koruma kapsamındaki Suriyeli göçmenler konusunu insani açıdan değerlendirdiğini ve göçmenlerin önemli bir bölümünün geçici koruma süreçlerinin sonunda sağ salim olarak ülkelerine gönderilmesini vurguladığını, Cumhuriyet Halk Partisi’nin ise Suriyeli göçmenler sorununu, dış politika açısından değerlendirip, ülkemize ciddi bir ekonomik maliyet yüklediğini belirterek, Suriyeli göçmenlerin ülkelerine gönderilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Özetle ifade etmek gerekirse, Adalet ve Kalkınma Partisi meselenin daha çok insani boyutuna değinirken, Cumhuriyet Halk Partisi meseleyi ekonomik maliyet yönünden ele almaktadır. Yine siyasi partilerin geçici koruma altındaki Suriyeliler sorununu ele alış biçimleri ve bu sorunun çözümüne yönelik çözüm önerilerinin, yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumlarını etkilediğini ifade etmek mümkündür. Siyasi parti seçmenleri Suriyeliler konusunda farklı tutumlara sahiptir. Bu doğrultuda partilerin konuya ilişkin siyasalarının bu tutumların şekillenmesinde belirleyici olduğu söylenebilir.

Çalışmada katılımcıların etnik kimliklerine göre geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı irdelenmiş; etnik kimliğini Türk olarak ifade eden grubun zenofobik tutumları, sosyal baskınlık yönelimleri ve tehdit algıları etnik kimliğini Kürt olarak ifade eden gruba göre daha yüksek çıkmıştır. Bununla birlikte etnik kimliğini Kürt olarak ifade eden grubun etnik kimliğini Türk olarak ifade eden gruba göre Suriyeliler ile daha sık temasa girdiği çalışmada elde edilen diğer bir bulgudur. Göregenli (2012, s. 22), dış gruba önyargıyla yaklaşılmasından dolayı iç grup ve dış grup ilişkisinin zorlaştığını bunun sonucunda dış grubun sosyal ya da fiziksel olarak uzakta tutulacağını ve bu durumun kalıcı bir şekilde devam edeceğini dile getirmiştir. Benzer şekilde, Suriyelilere yönelik sosyo-psikolojik tutumları inceleyen Eser ve Uygur (2018, s. 153), katılımcılar içerisinde en yüksek genel tehdit algısına sahip grubun Türkler olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Getmansky vd. (2018, s. 491), Suriyelilerin Türk toplumundaki varlığının yerel halk tarafından algısını inceleyen çalışmasında, Suriyelilerin farklı etnik ve dini kökenlerinin, Türk toplumunun Suriyelilere yönelik olumsuz görüş edinmesine neden olduğunu, örneğin Türk katılımcıların Suriyeliler hakkında olumsuz görüşler ifade ettiğini, Kürtlerin ise Suriyelilere karşı daha olumlu görüşler dile getirdiğini çalışmalarında ortaya koymuşlardır. Araştırmada paragraf başında da ifade edildiği üzere, Suriyelilere yönelik tehdit algısı ile zenofobik tutumların, Türkler arasında Kürtlere nazaran daha güçlü ifade edildiği, benzer şekilde sosyal baskınlık yönelimlerinin Türkler arasında daha güçlü olduğu görülmüştür. Kürtlerin Suriyeliler ile daha sık temas kurduğu çalışmada elde edilen diğer önemli bir bulgudur. Temas sıklığının artmasının zenofobik tutumları zayıflattığı ifade edilebilir. Yine çalışmada Suriyelilerin kültürel tehdit olarak algılandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu algının İzmir Kent merkezi özelinde düşünüldüğünde, Kürtlerin Suriyelileri kültürel olarak kendilerine Türklere nazaran görece daha az uzak gördükleri ifade edilebilir. Yine toplumunun genel çoğunluğunu oluşturan Türkler arasında (araştırma örnekleminin %70,7'si etnik kimliğini Türk olarak tanımlamıştır) gruplar arasındaki hiyerarşik farklılığı meşru gören sosyal baskınlık yönelimine yönelik tutumların daha güçlü olması Türklerin kendilerini toplumun demografik manada ana unsuru olarak görmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Yine sosyal baskınlık yönelimi güçlü bireyler, kendi gruplarına ait imkânların azınlık gruplar tarafından paylaşılmasına rıza göstermezler. Bu noktadan hareketle Türklerin yabancı olarak niteledikleri Suriyelilere karşı korku (zenofobi) geliştirmeye daha yatkın oldukları ifade edilebilir. Son olarak Suriyeliler ile Türklerin daha az temas kurmasının (temas sıklığının az olması) dış grupları olarak niteledikleri Suriyelileri daha az tanıma, bilme ve anlama ile neticelendiği, bu durumun da zenofobik tutumlarının oluşmasını kolaylaştırdığı ifade edilebilir.

Katılımcıların dini kimlik tercihlerine göre, araştırma konusu olan tutumlarının ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Mevcut çalışmanın bulgularına benzer şekilde, Getmansky (2018), katılımcılara dini kimliklerini nasıl tanımladıkları sormuştur. Çalışmada katılımcıların dini kimlik tercihlerine göre, araştırma konusu olan tutumlarının ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Getmansky vd., 2018, s. 491).

Çalışma örneklemini günlük yaşamında geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler ile karşılaşma ihtimali olan İzmir'in Konak ilçesinde yaşayan Türkiye Cumhuriyet vatandaşları oluşturmaktadır. Suriyelilerin ev sahibi toplum üyeleri tarafından algılanış şekli, bu guruba yönelik geliştirilen tutumların niteliği, yönü ve aralarındaki ilişki hâlihazırda güncel bir konu olup, alana ilişkin verilerin gruplararası ilişkileri anlamayı kolaylaştırıcı bir rol üstleneceklerini ifade etmek mümkündür. Çalışma bu yönü ile karar alıcılara katkı sağlama potansiyeline sahiptir. Çalışma, coğrafi olarak sınırlı bir alanda (İzmir/Konak) ve belirli bir zaman aralığında yapılmış olup, ele alınan zenofobi, tehdit algısı gibi tutumlar, özellikle siyasal, sosyal ve ekonomik konjonktürle doğrudan ilişkilidir. Bu ilişkisellik nedeniyle elde edilen veriler, müteakip çalışmalar ile desteklenmeli ve çalışmada irdelenen tutumların nasıl bir eğilim eğrisi takip ettiği ortaya konmalıdır.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, G. (2010). *Social identity and intergroup relations: The case of alevi and sunni in Amasya* [Master's Degree]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Perseus Books.
- Arslan, E., Çiçek, A., ve Baykal, Ö. (2021). Türkiye'deki siyasal partilerin geçici koruma altındaki Suriyeliler sorununa bakışı üzerine bir inceleme. F. T. Emin, ve E. Arslan (Ed.), *İktisadi ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar* içinde (s. 93-123). Eğitim Yayınevi.
- Balaban, Ç. D. (2013). *The roles of intergroup threat, social dominance orientation and right-wing authoritarianism in predicting Turks' prejudice towards Kurds* [Master's Degree]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Bandır, P. (2020). Perceptions on Syrian Refugees in Turkey, short analysis of a survey identifying differences and similarities between two groups of Turkish voters. *Antakiyat*, 3(1), 67-91.
- Bryman, A. ve Cramer, D. (2001). *Quantitative data analysis with SPSS release 10 for windows: A guide for social scientists*. Routledge.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Baskı). Pegem Akademi.
- Erdoğan, M. M. (2018). *Suriyeliler barometresi: Suriyelilerle uyum içinde yaşamın çerçevesi: SB 2017*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Eser H. B. ve Uygur, M. R. (2019). Suriyeli göçmenlere yönelik tutumların bütünlük tehdit ve sosyal mesafe kuramları doğrultusunda incelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi örneği, *Liberal Düşünce Dergisi*, 95(Yaz), 131-162.
- George, D. ve Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A simple guide and reference, 17.0 update (10a ed.)*. Pearson.
- Getmansky, A., Sınmazdemir, T. ve Zeitzoff, T. (2018). Refugees, xenophobia, and domestic conflict: Evidence from a survey experiment in Turkey. *Journal of Peace Research*, 55(4), 491-507.
- Göregenli, M. (2012). Önyargıyı ve ayrımcılığı azaltmak. K. Çayır, ve M. A. Ceyhan (Ed.), *Ayrımcılık: Çok boyutlu yaklaşımlar* içinde (s. 247-255). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Hjerm, M. (1998). National identities, national pride and xenophobia: A comparison of four Western countries. *Acta Sociologica*, 41(4), 335-347.
- Islam, M. R. ve Hewstone, M. (1993). Dimensions of contact as predictors of intergroup anxiety, perceived out-group variability, and out-group attitude: An integrative model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19(6), 700-710.
- Jöreskog, K. G. ve Sörbom, D. (1993). LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language. *Scientific Software International*.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2017). *Dünden bugüne insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. Evrim Yayınevi.
- Karaoğlu, E. (2015). *The role of social dominance orientation, empathy and perceived threat in predicting prejudice of Turkish citizens toward Syrian immigrants* [Master's Degree]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

- Kaya, G. ve Çolakoğlu, K. (2020). Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki onuncu yılına ilişkin sosyolojik bir analiz. *Journal of International Social Research*, 13(73), 594-609.
- Kline, R. B. (1998). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Press.
- Master, S. D. ve Le Roy, M. (2000). Xenophobia and the European Union. *Comparative Politics*, 419-436.
- McDonald, D. A. ve Jacobs, S. (2005). (Re) writing xenophobia: Understanding press coverage of cross-border migration in Southern Africa. *Journal of Contemporary African Studies*, 23(3), 296-325.
- Oytun, O. ve Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri*. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Özmete, E., Yıldırım, H. ve Duru, S. (2018). Yabancı düşmanlığı (Zenofobi) ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2(40), 191-209.
- Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual Review of Psychology*, 49(1), 65-85.
- Pratto, F. (1999). The puzzle of continuing group inequality: Piecing together psychological, social, and cultural forces in social dominance theory. *In Advances in Experimental Social Psychology*, 31, 191-263.
- Pratto, F., Sidanius, J. ve Levin, S. (2006). Social dominance theory and the dynamics of intergroup relations: Taking stock and looking forward. *European Review of Social Psychology*, 17, 271-320.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M. ve Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741-763.
- Rios, K., Sosa, N. ve Osborn, H. (2018). An experimental approach to intergroup threat theory: Manipulations, moderators, and consequences of realistic vs. symbolic threat. *European Review of Social Psychology*, 29(1), 212-255.
- Sidanius, J., Pratto, F., Van Laar, C. ve Levin, S. (2004). Social dominance theory: Its agenda and method. *Political Psychology*, 25(6), 845-880.
- Stephan, W. G. (2012). Improving relations between residents and immigrants. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 12(1), 33-48.
- Stephan, W. G. ve Stephan, C. W. (2000a). An integrated threat theory of prejudice. S. Oskamp (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination* içinde (s. 23-45). Lawrence Erlbaum Associates.
- Stephan, W. G., Ybarra, O. ve Bachman, G. (1999). Prejudice toward immigrants 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 29(11), 2221-2237.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2023). *Geçici koruma*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> sdresinden 15 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Van Der Veer, K., Yakushko, O., Ommundsen, R. ve Higler, L. (2011). Cross-national measure of fear-based xenophobia: Development of a cumulative scale. *Psychological Reports*, 109(1), 27-42.
- Yakushko, O. (2009). Xenophobia: Understanding the roots and consequences of negative attitudes toward immigrants. *The Counseling Psychologist*, 37(1), 36-66.
- Yıldız, A. ve Uzgören, E. (2016). Limits to temporary protection: Non-camp Syrian refugees in İzmir, Turkey. *Southeast European and Black Sea Studies*, 16(2), 195-211.

Ek 1. Demografik Bilgi Formu

Yaşınız?

18-25 26-35 36-45 46-55 55+

Cinsiyetiniz?

Erkek Kadın Diğer.....

Eğitim Durumunuz?

Okur-yazar İlkokul Ortaokul Lise Lisans Yüksek Lisans Doktora

Evinize giren ortalama aylık gelir miktarını belirtiniz? Yaklaşık olarak: (TL)

0-750 751-1500 1501-2500 2501-3500 3501-5000 5001-6500 6501-8000 8001 ve üzeri

Suriyeli eşiniz, dostunuz veya akrabanız var mı?

Evet Hayır

Siz ve tanıdıklarınız arasında Suriye'deki çatışmalardan doğrudan etkilenenler var mı?

Evet Hayır

Etnik kimliğinizi nasıl tanımlarsınız?

Türk Kürt Arap Ermeni Laz Çerkez Rum Diğer.....

Dini kimliğinizi nasıl tanımlarsınız?

Sünni Alevi Ateist Hristiyan Musevi Diğer.....

Geçtiğimiz Yerel Seçimde hangi ittifaka oy verdiniz?

Millet İttifakı Cumhuriyet İttifakı

Ek 2. Zenofobi Ölçeği

(Lütfen Suriyelileri ve Kendi Grubunuzu Düşünerek Cevaplayın)

Kesinlikle Katılmıyorum: 1.....2.....3.....4.....5.....6: Kesinlikle Katılıyorum

1-Bu ülkedeki göç/göçmenlik kontrolden çıkmaktadır.	1	2	3	4	5	6
2-Sınırlar, göçmenlerin bu ülkeye girmesini önlemek için daha güvenli hâle getirilmelidir.	1	2	3	4	5	6
3-Göçmenler suçlarda artışa neden olmaktadır.	1	2	3	4	5	6
4-Göçmenler burada yaşayan insanların işlerini almaktadırlar.	1	2	3	4	5	6
5-Göçmenlerle etkileşim kurmak beni tedirgin eder.	1	2	3	4	5	6
6-Göçmenlerin olağandışı hastalıklar yayabileceğinden endişe ederim.	1	2	3	4	5	6
7-Savaş ya da siyasi gerginlik durumunda göçmenlerin kök ülkelerine sadık kalacaklarından korkarım.	1	2	3	4	5	6
8- Göçmenlerin kriz zamanlarında ülkemi destekleyeceğine inanırım.	1	2	3	4	5	6
9- Gittikçe artan göçlerle, hayatımın kötüleşeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6
10- Göçmenlerin bu ülkeye öncelikle ilgi göstereceklerinden şüphe ederim.	1	2	3	4	5	6
11- Göç arttıkça kendi kültürümüzün kaybolacağından korkarım.	1	2	3	4	5	6

Not: Md. 8 Ters kodlu maddedir.

Kaynak: (Kees Van Der Veer vd., 2011; Özmete vd., 2018)

Ek 3. Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği

(Lütfen Suriyelileri ve Kendi Grubunuzu Düşünerek Cevaplayın)

Kesinlikle Katılmıyorum: 1.....2.....3.....4.....5: Kesinlikle Katılıyorum

1-Bazı gruplar diğerlerinden daha üstündür.	1	2	3	4	5
2-İstediginizi elde etmek için bazen diğer gruplara karşı güç kullanmak gerekir.	1	2	3	4	5
3- Bazı grupların hayatta diğerlerinden daha fazla şansa sahip olması kabul edilebilir bir şeydir.	1	2	3	4	5
4- Hayatta öne geçmek için, bazen diğer grupların üstüne basmak gereklidir.	1	2	3	4	5
5- Eğer belirli gruplar yerlerini bilselerdi, daha az sorunumuz olurdu.	1	2	3	4	5
6- Belirli grupların üstte, diğer grupların ise altta olması muhtemelen iyi bir şeydir.	1	2	3	4	5
7- Daha alttaki gruplar yerlerini bilmelidir.	1	2	3	4	5
8- Bazen diğer gruplara hadleri bildirilmelidir.	1	2	3	4	5
9- Tüm gruplar eşit olabilseydi, iyi olurdu.	1	2	3	4	5
10- Grupların eşitliği idealimiz olmalıdır.	1	2	3	4	5
11- Tüm gruplara hayatta eşit şans verilmelidir.	1	2	3	4	5
12- Farklı grupların koşullarını eşitlemek için elimizden geleni yapmalıyız.	1	2	3	4	5
13- Toplumda gruplar arası eşitliği arttırmalıyız.	1	2	3	4	5
14- Eğer farklı gruplara daha eşit davransaydık daha az sorunumuz olurdu.	1	2	3	4	5
15- Gelirleri olabildiğince eşit hale getirmek için çabalamalıyız.	1	2	3	4	5
16- Toplumda hiçbir grup baskın olmamalıdır.	1	2	3	4	5

Not: Md. 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ve 16 ters kodlu maddedir.

Kaynak: (Pratto vd., 1994; Akbaş, 2010; Karaoğlu, 2015).

Ek 4. Algılanan Tehdit Ölçeği

(Lütfen Suriyelileri ve Kendi Grubunuzu Düşünerek Cevaplayın)

Kesinlikle Katılmıyorum: 1.....2.....3.....4.....5: Kesinlikle Katılıyorum

1-Suriyeliler, iş olanaklarını Türkiyelilerin elinden alıyorlar.	1	2	3	4	5
2-Suriyelilerin bulunduğu ortamlarda suç oranları artar.	1	2	3	4	5
3-Suriyeliler, Türkiye'nin sosyal refah seviyesinin azalmasına neden oluyorlar.	1	2	3	4	5
4-Suriyeliler, Türkiye'nin daha da güçlenmesini engellemektedir.	1	2	3	4	5
5-Suriyelilere birçok hak sağlanması, diğer grupların da (Afganlar, Iraklılar, Somalililer gibi) bu hakları talep etmesine ve dolayısıyla ülkede bölünmelere yol açabilir.	1	2	3	4	5
6-Suriyelilerin ülkemizdeki sayılarının hızla artması Türkiye'nin düzenini tehdit etmektedir.	1	2	3	4	5
7-Suriyeliler, ekonomik olarak Türkiye'ye yarar sağlamaktan çok zarar veriyorlar.	1	2	3	4	5
8-Suriyeliler, ülke bütünlüğüne zarar vermeye çalışmaktadırlar.	1	2	3	4	5
9-Suriyeliler, Türkiye'nin kurulu düzenini tehdit etmektedirler.	1	2	3	4	5
10-Suriyelilerin kimliklerine sahip çıkmaları, Türkiye'nin birlik ve beraberliğini tehdit etmektedir.	1	2	3	4	5
11-Suriyeliler, iş yapıları açısından Türkiyeliler kadar ahlaklı değildir.	1	2	3	4	5
12-Suriyelilerin örf ve adetleri Türkiyelilerden farklıdır.	1	2	3	4	5
13-Suriyeliler, yaşam tarzı açısından Türkiyelilere benzemezler.	1	2	3	4	5
14-Suriyeliler, Türkiyelilerin yoğun olduğu bölgelere göç ettiklerinde o bölgeyi kötü etkilemektedirler.	1	2	3	4	5
15-Suriyeliler, kültürlerine ve dillerine gereğinden fazla sahip çıkıyorlar.	1	2	3	4	5
16-Dini inanışları açısından Suriyeliler ve Türkiyeliler birbirlerine benzemezler.	1	2	3	4	5
17-Suriyelilerin kendi kültürlerini yaşatmaya çalışması Türkiye'yi olumsuz etkiler.	1	2	3	4	5
18-Aile ilişkileri ve çocuk yetiştirme tarzları açısından Suriyeliler, Türkiyelilerden farklıdır.	1	2	3	4	5

Not: Md. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14 ve 17 genel tehdit ve Md. 12, 13, 15, 16 ve 18 kültürel tehdit maddeleridir.

Kaynak: (Stephan vd., 1999; Balaban, 2013; Karaoğlu, 2015).

Ek 5. Temas Sıklığı Ölçeği

Hiçbir zaman: 1.....2.....3.....4.....5.....6.....7:Oldukça sık							
1- Ne sıklıkta Suriyelilerle okul/iş gibi resmi yerlerde iletişim halindesiniz	1	2	3	4	5	6	7
2- Ne sıklıkta Suriyelilerle komşu olarak iletişim halindesiniz?	1	2	3	4	5	6	7
3- Ne sıklıkta Suriyelilerle yakın arkadaş-dost olarak iletişim halindesiniz?	1	2	3	4	5	6	7
4- Ne sıklıkta Suriyeli tanıdıklarınıza ev ziyaretine gitmektesiniz?	1	2	3	4	5	6	7

Kaynak: (Islam ve Hewstone, 1993; Akbaş, 2010).